

Sportlaan 63,
5242 GP Rosmalen
www.gemalen.nl
secretaris@gemalen.nl
0654637019

De Nederlandse Gemalenstichting

Jaarverslag 2023

(1^e concept december 2023)
Vastgesteld door het bestuur d.d. 13 maart 2024

Inhoudsopgave

In het kort	3
Doelstellingen van De Nederlandse Gemalenstichting	3
Samenstelling Bestuur	3
Sponsoring.....	5
Bestuursvergaderingen	5
• Het Waterschapshuizenboek (=WSH).....	5
• Kennisborgingsproject.	5
• Gemalendatabase 2.0	6
• De jaarrekening 2022 en begroting 2024	6
• Aanpassing website NGS (https://www.gemalen.nl/).....	7
De Vrijwilligersdag 2023.....	7
Gemalenpluim(en) 2023.....	7
De Deelnemersvergadering op 3 november 2023 te Kamerik.....	9
Nieuwsflitsen	10
De Nationale Gemalendagen	10
Project Inventarisatie gemalen voor de gemalendatabase.	10

In het kort

Het jaar 2023 heeft wat betreft de Nederlandse Gemalenstichting, naast de reguliere zaken, in belangrijke mate in het teken gestaan van de volgende onderwerpen:

1. De verdere uitwerking van het NGS-boek over de Waterschapshuizen in Nederland;
2. Het project Kennisborging en specifiek het onderdeel dieselaandrijving;
3. De organisatie van de RI&E's voor onze deelnemers.

In personele zin hebben we afscheid genomen van onze vicevoorzitter Gerard Dalhuisen, die na ruim 6 jaar afscheid genomen heeft in de december-vergadering van de NGS.

Hij heeft de afgelopen jaren met name zijn stempel gezet op de voortgang van het project Kennisborging en de daaraan gerelateerde RI&E's.

In de persoon van Paul Spaan, als laatste werkzaam geweest als Technisch Directeur van het waterschap Vallei en Veluwe, hebben we een waardige opvolger gevonden.

Hij heeft het trekker schap van het Kennisborgingsproject van Gerard Dalhuisen overgenomen.

Geïnteresseerd in nadere feiten? Lees dan verder.

Doelstellingen van De Nederlandse Gemalenstichting

In de nieuwe statuten van de NGS, vastgesteld in 2021, is als hoofddoelstelling opgenomen dat zij zich richt op het bevorderen van het behoud en beheer van cultuurhistorisch waardevolle oppervlaktewatergemalen, niet zijnde molens, en voorts al hetgeen in de ruimste zin met één en ander verband houdt, daartoe behoort en/of daartoe bevorderlijk kan zijn.

De NGS tracht dit doel onder meer te bereiken door:

- Het inventariseren, documenteren en uitdragen van landelijke kennis en informatie over deze gemalen;
- Het behartigen van belangen bij relevante organisaties voor een duurzaam behoud van deze gemalen;
- Het zijn van een samenwerkingsplatform voor de Deelnemers die deze gemalen daadwerkelijk beheren;
- Het verzorgen van publicaties;
- En voorts al hetgeen te doen dat hiermee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

De aandacht gaat daarbij niet alleen uit naar oude gemalen. Ook (nog) in bedrijf zijnde gemalen kunnen om technische, historische, en/of esthetische redenen hiervoor in aanmerking komen.

Samenstelling Bestuur

Het bestuur werd in 2023 gevormd door:

Leden: P.J.M. Poelmann (voorzitter)
ir C.H.B.M. Ceelaert (secretaris);
Mevr. I. de Vries (2e secretaris);
A. Spijksma ra (penningmeester);
mr. G.P. Dalhuisen (vicevoorzitter tot 6/12/2023);
P. Spaan (vicevoorzitter vanaf 06/12/2023)
mr. ing. H.Th. Wolven;
J. Reijnen;

Adviseurs:

drs. P. Nijhof;
ing. C.D. van Rijn;
ir. C.J.M. Tak;

J. van Raaij;
ing. G.M.H. Troost.
mevr. ir. S.L. Schuijt (Vanaf 6/12/2023 mede-adviseur (potentiële opvolger van Dhr. Tak)

Sponsoring

Op het terrein van onze sponsoren deden zich dit jaar geen mutaties voor.

Onze 2 **hoofdsponsors** te weten:

- Bosman Watermanagement BV en
- GMB Waterkwaliteit & installaties

zijn ons ook afgelopen jaar trouw gebleven.

Onze **projectsponsor** Advies- en Ingenieursbureau TAUW B.V. heeft in 2023 toegezegd om het kennisborgingsproject, dat ze ook eerder hebben ondersteund, ook voor de jaren 2024 tot en met 2026 financieel te ondersteunen.

Ook de Unie van Waterschappen, **projectsponsor** voor het bijhouden van onze gemalendatabase is ons dit jaar trouw gebleven.

Genoemde hoofd- en projectponsors dragen mede zorg voor een gezonde financiële basis voor de NGS, waarvoor wij hen allen van harte danken!

Bestuursvergaderingen

In 2023 heeft het NGS-bestuur, conform de planning 4 keer vergaderd.

De belangrijkste zaken die aan de orde zijn geweest in de bestuursvergaderingen in 2023 waren:

- **Het Waterschapshuizenboek (=WSH)**

De voortgang van het Waterschapshuizenboek, zoals de voorziene publicatie van de NGS korthedshalve wordt genoemd, heeft het afgelopen jaar elke vergadering op de agenda gestaan.

Hard gewerkt aan inventarisatiesheet;

Het eerste deel van het jaar is deels gebruikt voor het opnemen van de belangrijkste kenmerken van de ca. 370 gefotografeerde objecten in een Excelsheet met daaraan gekoppeld - per object - een kenmerkende foto.

Het tweede deel van het jaar is met name besteed door de auteurs aan het schrijven van de teksten voor de verschillende hoofdstukken.

Vooruitblik

Zoals het er nu naar uit ziet zal het boek over de waterschapshuizen in Nederland op 16 oktober 2024 het levenslicht aanschouwen in een passende ambiance!

Nader bericht daarover volgt uiteraard.

- **Kennisborgingsproject.**

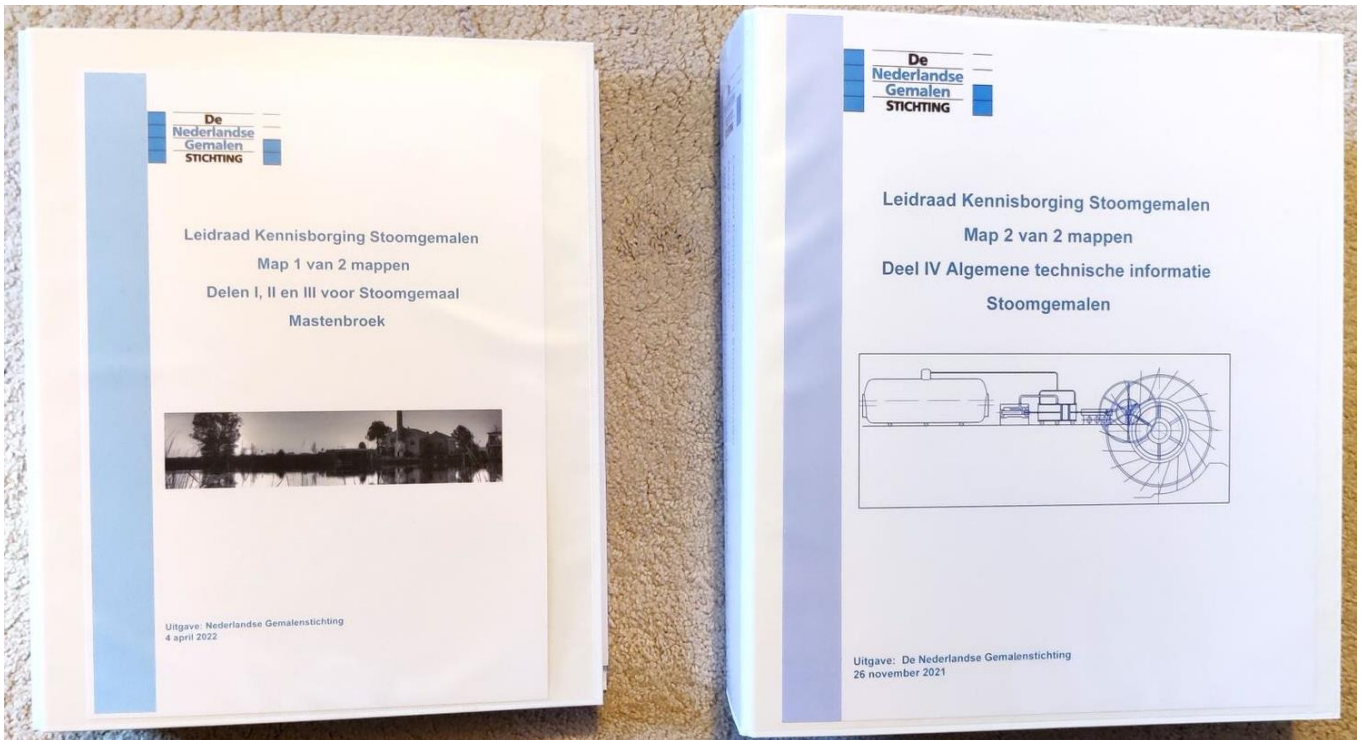
Evenals het vorige onderwerp heeft ook het onderwerp Kennisborging bijna elke bestuursvergadering op de agenda gestaan afgelopen jaar. Twee belangrijke doelstellingen werden gehaald voor dit reeds eind 2017/begin 2018 gestarte project.

Het project kennisborging bestaat uit 3 hoofdonderwerpen, te weten:

- Stoomgemalen;
- Dieselmolen;
- Elektrische gemalen.

Het onderdeel "Stoomgemalen" is afgerond en sinds kort zijn de twee kloeke mappen in te zien en desgewenst te downloaden via onze website

(https://www.gemalen.nl/leidraden_kennisborging_gemalen.asp)

De twee kloeke mappen over het afgeronde deel “Stoomgemalen” van het project Kennisborging.

Momenteel wordt hard gewerkt aan het onderdeel “Dieselgemalen” Evenals bij het onderdeel “Stoomgemalen” wordt ook hier een specifiek dieselmemaal nader uitgewerkt. Het betreft het dieselmemaal De Antagonist in Leidschendam.

Zoals ook in het vorige jaarverslag reeds werd vermeld, is de interesse van onze deelnemers om in samenwerking met de NGS en het adviesbureau TAUW een RI&E¹ voor hun gemalen te maken helaas beperkt gebleven tot 2. Aan deze RI&E's is het afgelopen jaar gewerkt en beide zullen binnenkort worden afgerond.

- **Gemalendatabase 2.0**

Ook aan de gemalendatabase 2.0 is dit jaar (achter de schermen) voortgewerkt. Nader onderzoek is gedaan naar de mogelijkheid, de database van het Waterschapshuis² aan de huidige database van NGS te “koppelen”. Tot onze vreugde kunnen we melden, dat gebleken is dat het mogelijk is beide databases aan elkaar te linken, waardoor het in de toekomst voor de NGS mogelijk wordt om gericht bij waterschappen specifieke informatie over interessante gemalen voor de NGS met de waterschappen uit te wisselen.

Dit zou de inspanning voor het updaten van de data in de toekomst kunnen vereenvoudigen.

- **De jaarrekening 2022 en begroting 2024**

De jaarrekening 2022 werd op 09-03-2021 aangeboden aan het bestuur en vastgesteld.

De controle van de financiële jaarstukken vond plaats door een kascontrolecommissie bestaande uit twee leden van de Deelnemersvergadering. Deze commissieleden hadden geen opmerkingen over de beoordeelde stukken. Met dank aan de commissie.

De begroting 2024 werd behandeld in de decembervergadering van 2023 en door het bestuur vastgesteld.

¹ Een Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) is een **verplicht onderdeel van de Arbowet**. Iedere werkgever moet er dus een hebben!

² Het Waterschapshuis is een Gemeenschappelijke Regeling tussen alle waterschappen in Nederland waarbij men tracht voordeel te behalen door het samenwerken bij de digitale transformatie door bijvoorbeeld te zorgen voor de aanschaf en het contractbeheer van gezamenlijke informatievoorzieningen en data.

Mede dankzij onze sponsors toont de begroting een gezonde financiële basis voor de NGS.

De Staat van Baten en Lasten (2023) alsmede de Balans per 31-12-2023 is/wordt conform de eis van de Belastingdienst in de vorm van het “Standaardformulier Publicatieplicht ANBI Algemeen” op de website geplaatst (<https://www.gemalen.nl/anbi.asp>).

- **Aanpassing website NGS** (<https://www.gemalen.nl/>)

De website van de NGS werd dit jaar vernieuwd. Teksten die niet meer helemaal klopten werden aangepast, verwijzingen geactualiseerd en er kwamen enkele nieuwe pagina's. Een van de nieuwe pagina's betreft het project Kennisborging. Naast de toelichting over dit project bestaat nu ook de mogelijkheid tot het downloaden van de geproduceerde boekwerken.

(https://www.gemalen.nl/leidraden_kennisborging_gemalen.asp)

Tevens werd een “ANBI³-pagina” (<https://www.gemalen.nl/anbi.asp>) toegevoegd aan de website. Verder werd de website ook *beter* geschikt gemaakt voor toegang vanaf een mobiele telefoon.

Nu is het dus ook prima mogelijk onze website te raadplegen met apparaten met een smal scherm zoals mobiele telefoons.

De Vrijwilligersdag 2023

Op 7 juli 2023 bezochten zo'n 50 vrijwilligers van onze deelnemende stichtingen en waterschappen de “oudste nog werkende schepradstoomgemaal ter wereld”.

Tevens werd in Halfweg afgelopen jaar het feit herdacht, dat het 100 jaar geleden was, dat een door Stork gebouwde gelijkstroomstoommachine in het uit 1852 stammende gemaal geplaatst werd.

Reden voor de NGS om dit jaar de vrijwilligersdag daar te organiseren.

Na mooie inhoudelijke toelichtingen van de voorzitter dhr. Van Haften, de historica mevr. Groen (van het Hoogheemraadschap van Rijnland) en Jan Reijnen NGS-bestuurder, was na een heerlijke lunch, het tijd voor een rondleiding door het inwendige van de 100-jarige!

En als kers op de taart werd de hoofdafsluiter van het stoomgemaal opnieuw opgedraaid.

In combinatie met het prachtige weer heeft ongetwijfeld eenieder genoten van deze warme onthaal bij het stoomgemaal Halfweg.

Ook op deze plaats rest nog dank aan het bestuur van het stoomgemaal Halfweg en het Hoogheemraadschap van Rijnland voor de mooie ontvangst.

De volledige impressie van de vrijwilligersdag kunt u lezen in Nieuwsflits 69 op onze website:

https://www.gemalen.nl/nieuwsbrief_nr.asp?id=107

Gemalenpluim(en) 2023

Voor de 8ste keer werd de gemalenpluim van de NGS uitgereikt tijdens de deelnemersvergadering op 3 november 2023 in Kamerik.

In tegenstelling tot de vorige editie, had de jury van de Gemalenpluim dit jaar geen klagen over het enthousiasme van de potentiële inzenders én het aantal inzendingen.

Vijf inzendingen werden binnen de termijn ontvangen en zelf twee royaal buiten de inzendingstermijn!

De laatste zijn op de lijst geplaatst voor volgend jaar.

En de winnaars zijn:

- **Categorie Stichtingen:**

Ondanks de royale keuze in verband met het aantal inzendingen kwam de jury van de gemalenpluim onder leiding van Peter Nijhof, tot de conclusie om dit jaar geen gemalenpluim toe te kennen in deze categorie. Wel werd een eervolle vermelding toegekend aan het Bestuur van de Stichting Watererfgoed (Friesland) voor de afronding van de werkzaamheden aan de

³ ANBI staat voor “Een algemeen nut beogende instelling is een instelling met bepaalde belastingvoordelen in Nederland”. Sinds 2008 kan een binnen- of buitenlandse organisatie door de Nederlandse Staat als anbi worden aangemerkt.

machinekamer, maar bovenal voor de restauratie van de bestuurskamer in het Gemaal Makkumer- en Parregaastermeerpolder te Makkum (1882).

Gemalenpluim
2023

Toegekend aan het

Bestuur Stichting Waterschapserfgoed

Wegens voltooiing van de eerdere renovatie van het Gemaal Makkumer- en Parregaastermeerpolder te Makkum (2016) met de afronding van de werkzaamheden aan de machinekamer en bovenal de renovatie en herinrichting van de bestuurskamer met de zorgvuldig gerestaureerde bestuursstoelen van twee voormalige Friese waterschappen.

Het bestuur van
De Nederlandse Gemalenstichting (NGS)

3 november 2023

EERVOLLE VERMELDING

Stichting Waterschapserfgoed

De Nederlandse Gemalen STICHTING

De activiteiten van de NGS worden mede mogelijk gemaakt door Bosman Watermanagement, GMB Waterkwaliteit & Installaties en Tauw.

Foto van de uitgereikte oorkonde/eervolle vermelding voor het restaureren van de bestuurskamer van het Gemaal Makkumer- en Parregaastermeerpolder te Makkum

- **Categorie Waterschappen:**
“In de categorie waterschappen waren alle genomineerde gemalen projecten van uiteenlopende schaal maar zonder uitzondering van een grote complexiteit en een hoog niveau van uitvoering. Waarvoor hulde.” aldus een citaat uit het juryrapport.
Als winnaar kwam het Poldergemaal Petronella Eerste Bedijking te Amstelhoek van het waterschap Amstel, Gooi en Vecht uit de strijd.
Het volledige juryrapport is te vinden op onze website:
https://www.gemalen.nl/nieuwsbrief_nr.asp?id=111

Toegekend aan het

Bestuur Waterschap Amstel, Gooi en Vecht

Wegens handhaving, renovatie en voortgezet gebruik van Poldergemaal Petronella Eerste Bedijking te Amstelhoek, waarbij de waardevolle bouwfasen uit 1794, 1885 en 1913 herkenbaar zijn gebleven en de centrifugaalpomp uit 1913 een reservefunctie heeft gekregen, in combinatie met nieuwe, uitgebreide bemalingscapaciteit in de pompkelders beneden maaiveld.

Het bestuur van
De Nederlandse Gemalenstichting (NGS)

3 november 2023

 waterschap
amstel gooi en vecht

 De
Nederlandse
Gemalen
STICHTING

De activiteiten van de NGS worden mede mogelijk gemaakt door Bosman Watermanagement, GMB Waterkwaliteit & Installaties en Tauw.

Foto van de uitgereikte oorkonde voor het restaureren van Poldergemaal Petronella Eerste Bedijking te Amstelhoek

De Deelnemersvergadering op 3 november 2023 te Kamerik.

De traditie voortzettend van de Deelnemersvergadering het jaar erop te organiseren bij de winnaar van de gemalenpluim van het voorgaande jaar, troffen ca 60 (!!) bestuursleden van onze Deelnemers elkaar in de Boerderij De Boerinn in Kamerik. Een locatie in de nabijheid van het winnende gemaal in 2022, het Stoomgemaal Kamerik Teylingens.

Het ochtendprogramma bestond zoals gebruikelijk uit een aantal mededelingen vanuit de NGS m.b.t. de voortgang van de belangrijkste projecten zoals het project Kennisborging, het Beleidsplan en de financiële stand van zaken. Daarnaast – als kers op de taart – uiteraard de uitreiking van de gemalenpluim 2023.

Daarnaast was de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024 een belangrijke reden om een externe spreker in de persoon van Hans Buis van de Erfgoedvereniging Heemschut uit te nodigen. Hij wist op een kernachtige en boeiende wijze het grote belang van deze nieuwe wet voor het aanwezige gezelschap van erfgoedbeheerders naar voren te brengen. Door zijn bijdrage zullen veel van de aanwezigen zich bewust zijn geworden van de noodzaak nadere aandacht te schenken aan de consequenties van deze nieuwe wet voor de beheerders van cultureel erfgoed.

Mede naar aanleiding daarvan bezint de NGS zich of het zinvol is onze deelnemers in de nabije toekomst nader te faciliteren en te ondersteunen om te leren omgaan met de consequenties van deze wet.

Na een meer dan uitstekende lunch, was de gelegenheid voor de aanwezigen nader kennis te maken met het nabijgelegen Stoomgemaal Kamerik Teylingens en de in oude glorie weer herbouwde kolenloods, die nu volledig adequaat is ingericht als bezoekerscentrum om de bezoekers het verhaal van het waterbeheer in het verleden en in de toekomst te vertellen.

Voor wie dacht, dat de stoommachine die middag zou draaien op stoom, volgende een kleine teleurstelling. Immers de stoomketel is reeds geruime tijd geleden verwijderd, maar de stoommachine is intact gebleven en draait nu op perslucht. Wel zijn er plannen bij de beheerders om de stoomketel weer in ere te herstellen.

Weer een geslaagde Deelnemersdag in de ogen van het bestuur van de NGS.

Nieuwsflitsen

Er werden dit jaar 6 nieuwsflitsen verzonden(<https://www.gemalen.nl/actueel.asp>) met de volgende onderwerpen:

- Nieuwsflits 66: Opnieuw een 100-jarige;
- Nieuwsflits 67: Meedingen naar de Willem Wolff Prijs 2023?
- Nieuwsflits 68: Belangrijke data voor NGS'ers in 2023.
- Nieuwsflits 69: Impressie Vrijwilligersdag NGS 2023.
- Nieuwsflits 70: Erfgoedvrijwilligersregeling
- Nieuwsflits 71: Uitreiking Gemalenpluim 2023

De Nieuwsflitsen worden per e-mail verzonden aan allen die zich op de website van de NGS hebben aangemeld voor de ontvangst van de NGS-Nieuwsflits. Alle Nieuwsflitsen zijn terug te lezen op de site (www.gemalen.nl/actueel.asp). Hier kan men zich tevens inschrijven voor een abonnement op de Nieuwsflitsen (linker kolom onderaan).

De Nationale Gemalendagen

De Nationale Gemalendagen worden altijd in hetzelfde weekend gehouden als de Nationale Molendag. Getracht wordt zoveel mogelijk gemalen/molens open te stellen voor het publiek.

De Nationale Gemalen/Molendagen vinden altijd plaats tijdens het 2^e weekend van mei. Gebruikelijk is dat de gemalen/molens geopend zijn tussen 10:00 uur en 16:00 uur.

Welke gemalen er meedoen/geopend zijn, op welke dag(en) en of er bijzonderheden zijn, wordt altijd vermeld op de website (http://www.gemalen.nl/gemalen_dag.asp).

Na de dip in de belangstelling door de covid-jaren was de belangstelling nu gelukkig weer goed op peil.

Project Inventarisatie gemalen voor de gemalendatabase.

Blij verrast zijn we altijd met de vele externen, die via de mail of per telefoon nieuwe of gewijzigde informatie aandragen voor onze gemalendatabase. Ondertussen zitten er ruim 2700 gemalen in onze database. Zie: (<https://www.gemalen.nl/inventarisatie.asp>).

Door een bijdrage van de Unie van Waterschappen aan dit project is de financiële haalbaarheid de komende jaren geborgd.

Dankzij de mogelijke koppeling van de NGS-gemalendatabase met de database van de gemalen van de waterschappen, zoals deze wordt beheerd door het Waterschapshuis, vertrouwt de NGS erop dat het bijhouden van de NGS-database op termijn minder inspanning hoeft te kosten. (Zie ook het item "gemalendatabase 2.0" hierover onder de paragraaf "Bestuursvergaderingen".

Rosmalen, 14-12-2023/22-03-2024.

C. Ceelaert, secretaris.